

Šiame numeryje:

LB Kultūros tarybos premijas sutinkant. Skulptoriui Vytautui Kašubai dailės premija. Kuolas ar plunksna? (Teatrinės premijos Dariui Lapinskui proga). Simfoninės muzikos puoselėtojas — Vytautas Marijošius. Leidėjas Juozas Kapočius. Keli žodžiai apie poetą — Alfonso Nykos-Niliūno naujo poezijos rinkinio belaukiant. Eilėraščiai iš naujo Alfonso Nykos-Niliūno rinkinio „Žiemos teologija“. Filosofas Juozas Girmius. Radijo konkurso trys premijos. Lietuvos fondas sveikina premijų laimėtojus.

Jaunas kompozitorius Petras Aglinskas ir „Loop Group“. Lietuviai tarptautinėje meno parodoje.

Kertinė Parastė

LB Kultūros tarybos premijas sutinkant

Kai kas graudenasi dėl premijų pertekliaus, kai kas skundžiasi, kad per mažai mūsų kultūrinis gyvenimas premijuojamas. Teisybės reikėtų ieškoti per vidurį. Premijos nustoja savo vertę, kai jomis svaistomasi ir visais puses, ir jos nublunka, premijuojant lėkštus, žemiau vidurkio, veikalus. Iš kitos pusės, išeivijos kultūrinis gyvenimas klesti dėka tų, kurie aukoja savo laiką ir jėgas, dažnai nieko nesitikėdami iš savo visuomenės, o ir jų ekonominė padėtis yra labai netoli skurdo ribos. Dažnai jie dirba tik už aciu, net ir be jo, neužtenkamai įvertinti, vieniši, kuria, vedami vidinio pašaukimo. Jų gyvenimas nematuojamas nei daiktais ar garbe, nei nuotraukomis pirmuose spaudos puslapiuose; dažnai senatėje jie visiškai užmirštami. Iš to taško žiūrint, kiekvienas jų turėtų būti premijuojamas, o premijų būtų per mažai net ir simboliniams atsiliepinimui už jų kultūrinį įnašą.

Šiuo metu kultūrinio premijų nėra nei per daug, nei per mažai. Jos yra paskata ne tik kurti, bet ir nors simboliškai atsilyginti kūrėjui. Ta prasme prieš kelerius metus įsteigtos ir Lietuvos bendruomenės krašto valdybos premijos yra sveikintinas reiškinys ir skatinantis veiksnys kultūriniam augimui ir plėtoje. Jos neišsprendžia ekonominio aspekto, bet prisideda prie jo, iškelia ir išskiria kūrėją, žodžiu, moraliai siek tiek prisideda prie jo pripažinimo visuomenėje, taip pat duoda progos iškilti naujoms kultūrinio gyvenimo jėgoms, kurių šiandien taip trūksta, senajai kartai vystant. Tegu tos premijos kol kas dar simboliškos, išskiriančios literatūrinę ar už lituanistinę tematiką parašyto veikalą 3000 dol. premija, bet ateityje jos galėtų būti stambesnės ir kultūrininkui patrauklesnės. Ačiu Dievui, maždaug po 35 metų nuo mūsų įsikūrimo šiame

krašte mes esame ekonomiškai pajėgūs paremti tuos, kurie mums daug duoda ir davė, nieko iš mūsų nereikalaudami. Mes turime grąžinti jiems skolą. Pilnai jos niekad negrąžinsime, nes jų darbą negalime vertinti medžiaginiu mastu, bet turime juos bent suprasti ir padėkoti.

Ką reikėtų visų pirma premijuoti? Vieningo atsakymo netenka laukti. Mūsų kultūrinė dirva ne tik plati, derlinga, bet ir įvairi. Pati svarbiausia lietuviškos kultūros žymė yra lietuviškas žodis. Jis gali skambėti eilėraščių rimais, daina, radijo bangomis, teatrinio dialogo ar belestrinės literatūros knyga. Nemažesnės reikšmės, gal tik plačiau išsiliejanti kultūrinė srovė teka garsinio ar vaizdinio meno apraiškoms, muzika, daile ar svetima kalba parašytu mokslu veikalu. Lietuviškos išlaikymui viskas svarbu. Dažnai iškritus vienam veiksniai, gresia pavojus tautinei išeivijos gyvybei. Tada prasideda ne tik nuliuvėjimas, bet ir nukultūrėjimas: lietuvis be kultūros yra paprastas geresnio gyvenimo ieškąs emigrantas, duoneliatotojas, apsirovęs daiktais ir juose paskendęs. Šią sudėtingą išeivijos problemą pajuto LB Kultūros taryba, mesdama žvilgsnį į visas kultūrinio gyvenimo sritis. Tuo reikia didžiulis ir su džiaugsmu sutikti premiją, nežiūrint jos dydžio. Svarbus pats kultūrinio gyvenimo pajutimas, o ateityje lauktina dar didesnė parama kultūrininkams.

Gegužės 11 d. Clevelande įvyksta premijų įteikimo šventė, kurią rengia LB Kultūros taryba. Pati didžiausia 3000 dol. premija paskirta poetui Alfonsui Nykai-Niliūnui už jo jau baigiamą spausdinti poezijos rinkinį „Žiemos teologija“. Šią premiją skiria JAV LB krašto valdyba. Kultūros da buotojų premijos paskirtos d. Juozui Girmiu

(Nukelta į 2 psl.)

Skulptoriui Vytautui Kašubai dailės premija

VIKTORIJA MATRANGA

Skulptorius Vytautas Kašuba, labiausiai žinomas lietuvių tarpe savo religinės ir istorinės tematikos darbais, beveik visus savo 70 metų gyvena užsienagažavęs kūrybai ir ieškojimui humanistinės išraiškos. Gimęs 1915 m. Minske ir augęs Marijampolėje, Kašuba dar bebūdamas 9 metų pradėjo domėtis menu ir paįšyba. Jo vyresnis brolis Vincas, kuris jau buvo baigęs Kauno meno mokyklos tapybos klasę, ir kuris vėliau lankėsi Europos dailės centruose, skatino Vytautą. Vincas dalijosi Italijos kelionės įspūdžiais ir leido jaunesniam broliui susipažinti su meno istorija ir skulptūra jo knygoje. Bebūdamas tik 12 metų, išradingas ir užsidegęs Vytautas numetė daug ir paįšybą ir griebėsi pirmiausia molio, tada medžio, gipso ir marmuro, mokydamasis visų medžiagų ir priemonių techniką. Baigęs Kauno meno mokyklą 1939 metais, netrukus iškilo savo talentais ir tapo skulptūros studijos dėstytoju 1941-43 m.

Atvykęs į New Yorką 1947 m. Kašuba pateko į pasaulio meno sostinę ir emėsi toliau ieškoti sau naujų meno kelių šiame krašte. Aprūpino savo seimą kasdieniniu darbu, kaip drožinėtojas ir projektuotojas baldų gamykloje, ir kai pagaliau jo klientūra pakankamai išsivystė, jis galėjo palikti tarnybą ir pasižvesti savo kūrybai. 1950-1970 m. dešimtmėčiais Kašuba dažniausiai dirbo bažnytinio meno srity, kurdamas dideles Kristaus, Marijos ir apaštalų figūras. Rūpintojeliuose ir Nukryžiuotuose vyravo skausmo ir nuolankumo ekspresija. Tuo laikotarpiu jis dažnai išliedavo savo tėvynės ilgesį istoriniuose siužetuose. Didvyrių valdovų statulose

jaučiama išvermė, jėga ir didingumas. Skulptorius suprojektavo medalių, pvz., Vilniaus universiteto 400 metų sukaktuvinį medalį (už kurį jis gavo tarptautinę premiją), ir monumentalų (2 pėdų skersmens) 5 kunigaikščių portretų seriją (1975 m.). Tuo metu Kašuba sėkmingai eksperimentavo su plakto švino (repoussé) technika, kurią jis pamilo dėl jos imlumo ir bangavimo, rankai pasidavimoklykos tapybos klasę, ir šiuo periodu Kašuba kūrė visą seriją dinamiškų skulptūrų, kuriose jis išnaudojo švino galimybes. Šios skulptūros vaizdavo ištemptus ar išspausčius žmones, kurie šauksmingoje desperacijoje troško išsprukti iš savo kūniškų varžtų. Švino nuodingumas pakenkė jo sveikatai ir 1976 m. Kašuba apgailėtaudamas turėjo palikti tą medžiagą ir siekti naujų priemonių.

Jau daugelį metų įvairiai kūręs „mergelį“ figūras, jis emėsi dirbti portretus baltam gipse ar juodam atlieidintam akmenyje. Dažniausiai dirbdavo moterų figūras reljefuose, bet kartais kūrė apvalias formas ir biustus. Jis pats pasirinkdavo įdomius veidus savo tyrinėjimams, kartais ir užsakymu atlikdavo. Šiuose portretuose vystėsi suabstraktinimas realistiniam fone. Išidėmėjęs žiūrovas matys, kad kūnai ir veidai telpa savo rėmuose ne visai natūraliai — geometrija ir menininko vaizduotė abstrakčioje išgauna kitokią žmogaus realybę. Romėnų ir graikų klasikinės epochos interpretacijos atspindi rimtose pozose, suklustytose aprangose, kėdės, kurioje modelis sėdi, formoje ir net antikinio stiliaus raidėse. Įėjus į kambarį, kuriame sukabininti tie portretai, norisi snabzdėti kaip šventykloje.

Skulptorius Vytautas Kašuba (1985 m. nuotrauka)

„Pasirinkęs spręsti komplikuoatų perspektyvų ir kompozicijų problemas, Kašuba yra sukūręs monumentalų sudėtingą „sieną“, kuri atveria žmogaus skausmingą gyvenimo raidą...“

Susimąstymas, supratimas gyvenimo sudėtingumą, amžinos paslaptys glūdi tuose baltuose veiduose. Kitų amžių svarbiausios įtakos Kašubai tai turbūt ankstyvosios epochos: Egipto, Babilono, Asirijos, Bizantijos ir Europos viduramžių romaniškojo stiliaus ir ankstyvojo renesanso periodai. Nuotaika ir formos apipavidalinimu jo bažnytinio meno 1950-1965 m. periodo darbuose atsispindi 12 amž. interpretacijos. Visą savo gyvenimą susidomėjęs reljefo problemomis, išstudijavęs klasikų medalius ir portretus, Kašuba

dabar siekia reljefo tobulumo. Nutaręs įkūnyti trijų dimensijų pasaulį beveik dviejose dimensijose, Kašuba įtalpina pilną tolumą ir žmogaus apvalaus kūno judesius dviejų ar trijų colių gylio laktuose.

Prieš kelerius metus Kašuba keliavo į Italiją priimti tarptautinėje parodoje medalio premiją. Tuo metu jis pirmą sykį matė skulptūras, kurias taip seniai pažįsta iš atvaizdų. Pasisveikines su senais iškiliais „draugais“, jis džiaugėsi nežinomymu — užtikęs mažus šedevrus kiekvieno miestelio bažnyčioje.

Jam net rūpėjo, kad tie visi nauji įspūdziai atbaidys jį nuo jo suplanuoto projekto. Bet ne, konkrečiau susiformavo jo gyvenimo didžiausias užsimojimas. Pasirinkęs spręsti komplikuoatų perspektyvų ir kompozicijų problemas, Kašuba yra sukūręs monumentalų sudėtingą „sieną“, kuri atveria žmogaus skausmingą gyvenimo raidą. Pradėjęs piešti eskizus 1981 metais, jisai prisipažįsta, kad skulptūros savaime lipdėsi molyje, kai visas planas buvo sustatytas. Tiek metų studijavęs žmogaus anatomiją, judesį ir nuotaiką, Kašuba dabar dirba be modelių, kurie tik trukdo koncentracijai ir atminties vaizdams.

Šioji siena sudėta iš trijų skilčių, kurių temos yra „Svetimi kraštai“, „Tremtiniai“ ir „Interjerai“. Kiekviena skiltis turi po 12 ar 13 vertikalių ar horizontalių dalių, kurių dydis maždaug dviejų pėdų iš trijų. Kelios figūros veikia kiekvienoje dalyje, kuri gali stovėti kaip nepriklausoma tema. Bet kaip žodis sakinyje, ir tas sakinyje paragafė, tų 37 dalių komplekto sintezė su 125 figūrų sukrecia žiūrovą savo nuoseklumu ir giliu įsijautimu. Pripratęs matyti Kašubos herojiškus kunigaikščius ir šventuosius, žiūrovas turi persiorientuoti ir suprasti, kad čia skulptorius mato heroizmą paprastame žmoguje, kuris kadieniniame gyvenime, vargsta, sprenddamas savo gyvenimo problemas. Skulptorius tarė: „Kol žmogus gyvas, tol jam žmogaus problemos aktualios“. Mes egzistuojam savo kūnuose, tad tie kūnai virsta palyginimais, kurie simboliškai išreiškia sielvartą ir paguodą. Žmogaus abejones, klaidžiojimai, vienšūmas, intymūs santykiai ir jų įtampa yra pristatyti beveidikuose ir kartais nepilnuose kūnuose. Ne individualybė ar kūno grožis čia svarbu; šio darbo tematika yra ta kovojanti dvasia, kuri tame kūne slypi. Šios skulptūros lipdytos iš molio, liedinamos gipse, ir tada atlieidnamos bronzoje. Toji kieta medžiaga gyvai išryškina žmogaus stiprybes ir kartu savotiškai rodo jo silpnynes ir trapumą. Kaip tapybai spalva, taip skulptūrai šešėlis mirguliuoja besikeičiančioj šviesoje ir intriguoja žiūrovą. Bronzos šiluma ir spalvingumas visai pakeičia balto gipso nuotaiką.

Šiame monumentaliame darbe Kašuba suveda savo ankstyvesnės kūrybos temas ir technišką patyrimą. Paprastam žmogui matom šventųjų kančias, lietuvių didvyrių išvermę ir portretų ramybę. Gerbdamas žmogaus pastangas, ieškodamas sau kampo, j kurį galėtų įsikibti šiame pasaulyje, Kašuba mato kiekviename žmogui kilnumą ir didingumą. Jam paskirtoji LB Kultūros tarybos dailės premija yra lietuvių visuomenės antspaudas ir įvertinimas šio skulptoriaus pasiekimų ir kūrybos suklestėjimo ir padėka tam kūrėjui, kuris savo privačiais išgyvenimais tiek daug suteikė grožio mūsų aplinkai.

Vytautas Kašuba

Paskutinė vakariene. Nuotrauka Vytauto Mazelio

Kuolas ar plunksna?

ANTANAS GUSTAITIS

Kai mūsų politinėje ar kultūrinėje kovoje tenka pasirinkti ginklą, tai beveik niekada nekyla jokių dvejonų kad kuolas yra žymiai parankesnis ir paveikesnis negu kokia ten žąsies plunksna, vartojama vadinamojoje kultūringoje visuomenėje ir tinkama tikrai oponento panosei padilginti. Be to, ažuoliniu kuolu mes sėkmingai skaldėme galvas jau nuo žiliausios senovės, o plunksną pradėjome savo rankoje miklinti dar tik nuo Martyno Mažvydo laikų, tad ne visi sugebame ją dar ir tinkamai valdyti, ir ne visada ji garantuoja pergalę. O pastaruoju metu kuolo pirmenybė ypač puikiai išryškėjo kovoje prieš kompozitorių ir režisierių Darius Lapinską, nes plunksna iki šiol dar vis būdavo sunku jį taip nusmeigti, kad pagaliau visiškai nekrutėtų.

Bet ši tragiška istorija keistoka yra tik tuo, kad kiek atokiau nuo egzekucijos vietos stovinčiam kažkodėl vis atrodo, jog šį mūsų menininką dabar stengiamės kuolu užmušti turbūt ne tiek iš neapykantos, kiek iš „dėkingumo“... Nagi tik nors trumpai žvilgtelėkite į dar palyginamai nesena jo praeitį, kurią patys įamžinome net šiandien dar nepageltusiose laikraščių puslapiuose, ir ką pasakysite?

Kai Darius Lapinskas 1965 m. grįžo iš Vokietijos, ten baigęs muzikos studijas ir įsigijęs Vakarų Europos teatrinio patyrimo, mes visi nepaprastai džiūgavome, kad štai į mūsų kultūrinę veiklą įsijungė dar viena jauna ir talentinga pagėba blesiančiai lietuviškos gyvybei prateisti.

O kai tarp kitų darbų jis čia pastatė pagal Algimanto Mackaus žodžius „Cantata declamata“, — jau kone visi entuziastingai sušukome *valio!* Ateit, žiūrėkite, kokios čia visiškai naujos teatrinės idėjos, nauji jauno kompozitoriaus ir režisieriaus polėkiai, — visiškai naujas pasaulis!

Darius Lapinskas

Po Prosper Merimee operos „Lokys“ — mes ir vėl *valio!* Juk tai visiškai nepanašu į „Malūninkas ir kaminkrėtytys“ nusidavimą, kurį esame matę parapijos salėje!

Po poeto Kazio Bradūno tekstais paremtų pastatymų „Maras“ ir „Karalius Mindaugas“ — mes dar garsiau *valio!* O, kaip jis nuostabiai surežisavo minią, kaip virš tos juodos būsimų nabašnikų masės lieknomis balerinos kojytėmis ir rankų sparneliais simboliškai plazdeno mirties neįveikiama dvasios liepsnelė! Ir dar — kas, kaip ir anaipt, ko iki šiol nebūta! Na, gal tie visai netikėtai „Maro“ gale į sceną įvažiavę motociklai ir sūktelėjimai iš balkonų kiek išgąsdino prie tokių įvykių nepratusią mūsų publiką, nes atsirado pagalvojusiu, kad teatre kilo gaisras. Bet vis tiek — idomus ir avangardiškas

spektaklis, nors dar ir ne anoks net Japonijoje išgarsėjęs „happening“, kur publika salėje vaikosi nuoga aktorę, kurią paskui vaidintojai „valgo“ scenoje su grietine ir salotomis.

Bet po inscenuotos Antano Rūko „Mano tautos istorija“ — mes jau be jokio būktavimų — *valio!* Darius Lapinskas — patriotas!

Po Algirdo Landsbergio „Šventasis narvas“ — *valio!* ir dar *valio!* Darius Lapinskas — padorus krikščionis!

Po mano paties tragikomedijos „Mėnulio užtemimas“ — žiūrėkite, kaip Darius Lapinskas moka surežisuoti ir beveik realistinį vaidinimą! Uždangai atskleidus dail. Jono Kelečiaus dekoracijas, atrode, tarsi jau sėdėtume išlaisvintame Kauno ar Vilniaus teatre!

Žinoma, būtų galima paminėti dar ir daug Dariaus atgaivintų ar scenoje ir visai pergimdytų dramaturgijos kūrinių, po kurių gal tik pusė paėmęs „sabbatical“ iš universiteto, parengė ir dirigavo Verdi „Likimo galia“ ir 3 lietuviškas operas: Gaidelio „Gintaro šaly“, Kačinsko „Juodas laivas“ ir paties Marijošiaus „Priesaika“.

Išėjimoje (o gal ir bet kur) gyvenančių lietuvių muzikų šeimoje prof. Vytautas Marijošius yra išskirtinai didelė, ryški ir svarbi asmenybė. Jo gyvenimo darbas pasižymi bekompromisiu profesionalumu, kuriuo jis pakėlė kiekvieno savo vadovauto vieno

pareigose intensyviai dirbo iki 1944 metų: paruošė ir dirigavo bent 20 operų, didelį skaičių simfoninių koncertų Kaune, Vilniuje, Rygoje ir kitur. Taip pat Kauno konservatorijoje vedė dirigavimo ir operos klases.

Pažymėtinos yra Marijošiaus su Berlyno simfoniniu orkestru įrašytos, Deutsche Grammophon Gesellschaft išleistos, trys plokštelės: Čiurlionio „Miške“, Pakalnio „Romantiška uvertiūra“ ir Karnavičiaus „Lietuviška rapsodija“. Tai buvo bene pirmas lietuviškos simfoninės muzikos pasirodymas tarptautinėje plokštelių rinkoje.

1944 metais pasitraukęs į Austriją, Vytautas Marijošius ir JAV atvyko 1948 metais. Kurį laiką vargonininkavęs ir vedęs chorą New Britain, CT, nuo 1950 m. pradėjo dėstyti dirigavimą ir partitūrų skaitymą bei vadovauti jaunimo orkestrui Hartt muzikos kolegijoje (vėliau inkorporuotoje į University of Hartford), kur 1962 m. buvo pakeltas pilnu profesoriumi, o 1964 — taikomosios muzikos skyriaus vedėju. Čia pas jį mokėsi ir kai kurie iš jaunesniųjų lietuvių muzikų. Per tą laiką dirgavo daugeliui orkestrų ir jaunimo festivalių.

Deja, lietuviškos simfoninės muzikos puoselėjimas išėjimoje yra neišvengiamai sporadiškas, tad ir Vytauto Marijošiaus dalyvavimas mūsų muzikinėje veikloje — bent kiek be — retesnis. Tačiau tais atvejais,

kai lietuviai leido sau tą retą prabangą angažuoti orkestrą, dažnai buvo šaukiamasi Marijošiaus, ir jis neatsisakydavo... Kaip pavyzdys prisimena jo 1951, 1954, 1957, 1970 metais diriguoti simfoniniai koncertai Chicagoje (kur, tarp kitko, buvo atlikta Čiurlionio „Jūros“ premjera); 1960 ir 1968 metais — LB sukaktuvinis koncertas Lincoln Center, New Yorke.

Kai 1974-76 metais jis buvo reikalingas Chicago Lietuvos operai, prof. Marijošius,

Vytautas Marijošius

salės šaukė *valio*, bet vis tiek niekas nemėtė į režisierių akmenų. Ir šitaip praslinko net ištisi du dešimtmečiai išėjimoje lietuviškos kultūros labui.

Ir štai beveik to dvidešimt metų jubilėjaus proga po stambiausiojo šio kompozitoriaus ir režisieriaus kūrinių — net šv. Kazimierui paaukotos operos „Dux Magnus“ — *velniop visą tą jūsų Darius Lapinska!* O priedo — dar ir šventos maldos parodija: „Apsaugok, Viešpatie, mus nuo karo, bado, maro ir Dariaus Lapinsko!“ Be to, net ir kompozitoriaus ištikimas bendradarbis poetas Kazys Bradūnas recenzento lūpose staiga pavirto tiktai paprastu „barzdyla“ ir niekuo daugiau...

Vadinasi, kodėl tu, juodas gaivalas, uždėses šen ir ten bėginėdamas net po dvi valstybes ir iš fabriku, banko rūšių ir karčiamų surankiojęs armiją solistų ir statistų, už mūsų pinigų vis tiek nepastatė operos, panašios į Metropolitan? O tavo muzika — tiktai kiaušės ausimis klausyti. Taigi — kuolu per galvą, ir „go home!“

Oi, varge, varge, vargeli mano...

Žinoma, meno kūryboje nei dėkingumo ir nei užuojautos nereikia ir laukti. Gal tik truputį mandagumo, kurio masė visiems trūksta. Bet šia proga vis dėlto norėčiau Darius Lapinską ir kiek pagusti. Kadaisie Kauno radiofone, puoselėdami aukštą muzikinę kultūrą, net gyvulių auginimo patarimų tarpeliuose transliuodavome tik Bachą, Beethovena, Wagnerį, Schubertą ir panašius pasaulinio garso kompozitorius. Ir beveik kasdien gaudavome vis po naują pluoštą skaitytojų laišku, kurių turinys būdavo vis tas pat: „Ponai, liaukitės pagaliau visokių ten prūsų, žydų, turkų ir čigonų mediniais pjūklais mums pielauoti ausis! Duokite nors kartą tikros muzikos — mūsų smagių lietuviškų polkučių!“

Taigi ne vien Darius yra šitaip nuo mūsų nukentėjęs. Prie pačių didžiųjų mūsų dabartinės kartos išėjimo darbu priskirtinas LE išleidimas. Didžiojamės ir dėkajame redaktoriams, bendradarbiams ir leidėjui!

„Lietuviškoji tarybinė enciklopedija“ (III t., psl. 347-48, Vilnius, 1978) šiam išėjimo kūriniui paskiria vos 9 eiluotes: „Po II pasaul. karo JAV apsigyvenę lietuviai emigrantai Bostone išleido visuotinę „Lietuvių enciklopediją“ (36 t., 1953-69), kurioje ryšku burz. nacionalizmas, antitarybiškumas, šiurkščiai iškraipoma daugelis Lietuvos istorijos faktų, ignoruojami ekonominiai ir kultūriniai Tarybų Lietuvos laimėjimai“. Taip „tikrų faktų“ tarybinė lietuviškoji enciklopedija pristato didįjį išėjimo paminklą, nedrįsdama paminėti nei leidėjo, nei redaktorių, nei bendradarbių. Be Juozo Kapočiaus vargu ar šis kolosalinis darbas būtų iš viso pradėtas ir užbaigtas. 16 metų LE leidimas pareikalavo didelės rizikos, didelių lėšų, nervų ir sveikatos. Jis išstėjo. Ir kai pribrendo antrojo LE papildomo tomo leidimo klausimas, daug institucijų ir paskirų asmenų suko galvas, kas šį darbą atliks. Ilgai laukti nebebuvo galima, nes per 15 metų nuo pirmojo papildomo LE tomo išleidimo prisirinko tiek daug naujos medžiagos ir faktų, kuriuos reikėjo būtinai objektyviai užregistruoti dabar.

Juozas Kapočius, kurį slegia ir amžiaus našta (gimęs 1907.10.19), vis tiek pasiryžo savo duoklę lietuvių kultūrai padidinti, pradėdamas prieš trejus metus iš naujo organizuoti naujo tomo išleidimą. Ir štai rezultatas jau ryškėja. Bus antrasis papildomas Lietuvių enciklopedijos tomas. Gal dar šiais metais, nes didžioji medžiagos dalis jau surinkta, suredaguota.

Juozas Kapočiaus gyvenimo kelias — spaustuvininko kelias. Spaustuvininko specialybę įsigijęs toli nuo Lietuvos, Monteideo mieste, Urugvajuje, 1933 m. grįžo Lietuvon. Jo gutenbergiškas kelias driekėsi per Klaipėdą (Ryto spaustuvės vedėjas), Šiaulius (Vilties spaustuvės vedėjas); vėliau tos pačios spaustuvės vedėjas Kaune. 1937 m. įsteigė savo cinkografiją „Vaizdas“ ir vėliau spaustuvę, kurią 1939 m. perkėlė į Vilnių. Čia 1939-40 leido lietuviškos dvasios laikraštį lenkų kalba. Atėję bolševikai jo spaustuvę nusavino. 1941-44 m. — jis spaustuvinių įgaliotinis Vilniuje. Pasitraukęs į Vokietiją, Detmolde pradėjo leisti *Skautų aidą* ir *Saulutę*. Išleido kun. Stasio Ylos maldaknygę *Apsaugok, Aukščiausias*.

Sutartinai veikdami, galime pasiekti geresnių rezultatų ir geriau pasitarnauti okupacijos jungą nešančiai tautai. Sėkmės kūrybiniame darbe!

Antanas Razma, M.D. Valdybos pirmininkas

Povilas Kilius Tarybos pirmininkas

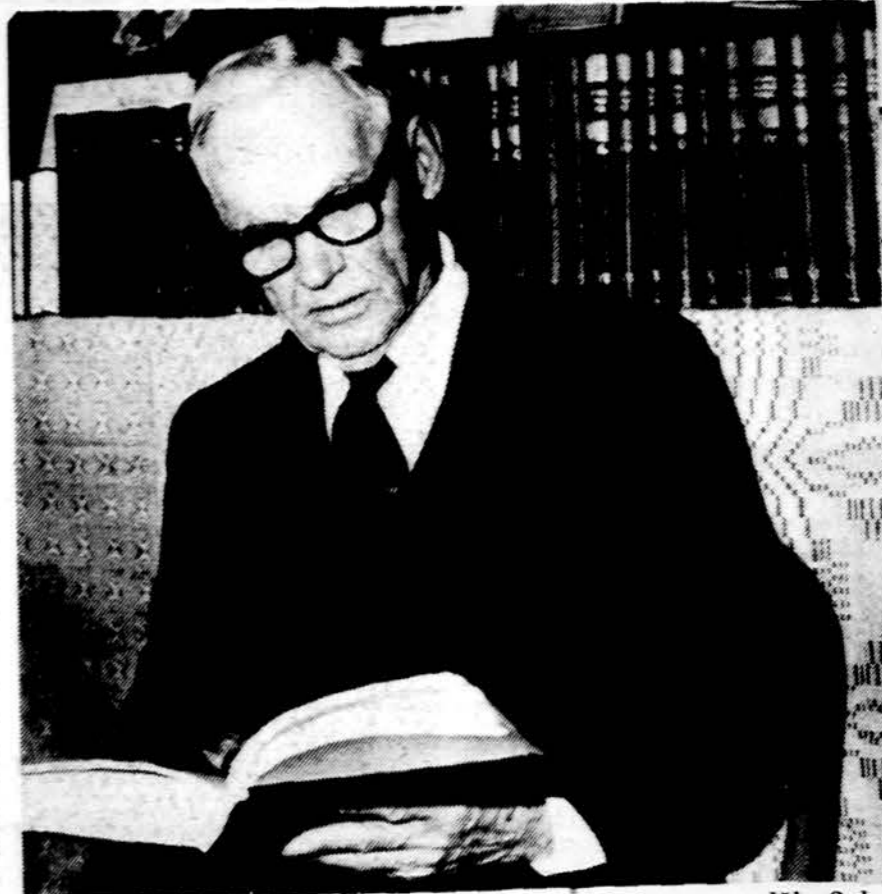
Kertinė paraštė

(Atkelta iš 1 psl.)

ir Juozui Kapočium — premijos po 1,000 dol. skiriamos iš JAV LB Kultūros tarybos išdo. Kūrybinės premijos buvo paskirtas muzikui Dariui Lapinskui — už teatrinę ir muzikui Vytautui Marijošium už muzikinę veiklą. Dailės premija atiteko skulptoriui Vytautui Kašubai, o radijo premijos — Kalifornijos, Naujosios Anglijos ir „Leiskit ir tėvyne“ (reportažas) radijo programoms. Teatro, muzikos dailės ir radijo premijų mecenatas yra Lietuvių fondas.

Kultūriniame gyvenime, kaip ir visur, tobulumui nėra ribų. Šiandien džiaukimės tuo, ką turime. Prieš penkmetį LB Kultūros tarybos įžiebta ugnelė tegu negesta, bet išsiplečia į mūsų kultūrinio gyvenimo švyturį.

A. Markelis

Juozas Kapočius LE leidimo pabaigtuvėse 1978 m. gruodžio 3 d.

Nuotrauka Kazio Daugėlos

Leidėjas Juozas Kapočius

Prie pačių didžiųjų mūsų dabartinės kartos išėjimo darbu priskirtinas LE išleidimas. Didžiojamės ir dėkajame redaktoriams, bendradarbiams ir leidėjui!

„Lietuviškoji tarybinė enciklopedija“ (III t., psl. 347-48, Vilnius, 1978) šiam išėjimo kūriniui paskiria vos 9 eiluotes: „Po II pasaul. karo JAV apsigyvenę lietuviai emigrantai Bostone išleido visuotinę „Lietuvių enciklopediją“ (36 t., 1953-69), kurioje ryšku burz. nacionalizmas, antitarybiškumas, šiurkščiai iškraipoma daugelis Lietuvos istorijos faktų, ignoruojami ekonominiai ir kultūriniai Tarybų Lietuvos laimėjimai“. Taip „tikrų faktų“ tarybinė lietuviškoji enciklopedija pristato didįjį išėjimo paminklą, nedrįsdama paminėti nei leidėjo, nei redaktorių, nei bendradarbių. Be Juozo Kapočiaus vargu ar šis kolosalinis darbas būtų iš viso pradėtas ir užbaigtas. 16 metų LE leidimas pareikalavo didelės rizikos, didelių lėšų, nervų ir sveikatos. Jis išstėjo. Ir kai pribrendo antrojo LE papildomo tomo leidimo klausimas, daug institucijų ir paskirų asmenų suko galvas, kas šį darbą atliks. Ilgai laukti nebebuvo galima, nes per 15 metų nuo pirmojo papildomo LE tomo išleidimo prisirinko tiek daug naujos medžiagos ir faktų, kuriuos reikėjo būtinai objektyviai užregistruoti dabar.

Juozas Kapočius, kurį slegia ir amžiaus našta (gimęs 1907.10.19), vis tiek pasiryžo savo duoklę lietuvių kultūrai padidinti, pradėdamas prieš trejus metus iš naujo organizuoti naujo tomo išleidimą. Ir štai rezultatas jau ryškėja. Bus antrasis papildomas Lietuvių enciklopedijos tomas. Gal dar šiais metais, nes didžioji medžiagos dalis jau surinkta, suredaguota.

Juozas Kapočiaus gyvenimo kelias — spaustuvininko kelias. Spaustuvininko specialybę įsigijęs toli nuo Lietuvos, Monteideo mieste, Urugvajuje, 1933 m. grįžo Lietuvon. Jo gutenbergiškas kelias driekėsi per Klaipėdą (Ryto spaustuvės vedėjas), Šiaulius (Vilties spaustuvės vedėjas); vėliau tos pačios spaustuvės vedėjas Kaune. 1937 m. įsteigė savo cinkografiją „Vaizdas“ ir vėliau spaustuvę, kurią 1939 m. perkėlė į Vilnių. Čia 1939-40 leido lietuviškos dvasios laikraštį lenkų kalba. Atėję bolševikai jo spaustuvę nusavino. 1941-44 m. — jis spaustuvinių įgaliotinis Vilniuje. Pasitraukęs į Vokietiją, Detmolde pradėjo leisti *Skautų aidą* ir *Saulutę*. Išleido kun. Stasio Ylos maldaknygę *Apsaugok, Aukščiausias*.

Sutartinai veikdami, galime pasiekti geresnių rezultatų ir geriau pasitarnauti okupacijos jungą nešančiai tautai. Sėkmės kūrybiniame darbe!

Antanas Razma, M.D. Valdybos pirmininkas

Povilas Kilius Tarybos pirmininkas

Simfoninės muzikos puoselėtojas — Vytautas Marijošius

Artėjant Lietuvių Bendruomenės premijų šventei, norisi pateikti kiek biografinių žinių apie muzikos premijos laimėtoją prof. Vytautą Marijošium, vieną iš labai nedaugelio mūsų iškilių operos ir simfonijos dirigentų.

Gimęs 1911 m. Panevėžyje, pradinį muzikinį išsilavinimą jis gavo iš savo tėvo, vargonininko ir chorvedžio Antano Marijošiaus. 1924-28 metais Klaipėdos konservatorijoje mokėsi violončelės, fortepijono ir teorijos, jau tada pasižymėdamas kaip vyrų choro dirigentas, dainavimo klasės akompaniatorius ir konservatorijos operos pastatymo organizatorius. Baigęs konservatoriją 1928 metais, pradėjo dirbti Lietuvos valstybinėje operoje, Kaune, koncertmeisteriu, o nuo 1933 — dirigentu.

1934-35 metais studijų tikslu buvo išsiųstas į Berlyną, Pragę, Vieną, Paryžių ir Romą, o 1936 metais, gavęs valstybės stipendiją, pradėjo dirigavimo studijas Prahos valstybinėje konservatorijoje, kurią baigė laureatu 1938 metais ir taipgi laimėjo čekų „Baltojo liuto“ ordinar. Bestudijuodamas propagavo ir Lietuvą, diriguodamas lietuviškos simfoninės muzikos koncertus: du kartus su Prahos radijo orkestru, o savo viešame baigimo koncerte su Čekų filharmonija. Grįžęs į Lietuvą, buvo paskirtas Lietuvos valstybinės operos vyriausiuoju dirigentu ir meno vadovu; tose

paėmęs „sabbatical“ iš universiteto, parengė ir dirigavo Verdi „Likimo galia“ ir 3 lietuviškas operas: Gaidelio „Gintaro šaly“, Kačinsko „Juodas laivas“ ir paties Marijošiaus „Priesaika“.

Išėjimoje (o gal ir bet kur) gyvenančių lietuvių muzikų šeimoje prof. Vytautas Marijošius yra išskirtinai didelė, ryški ir svarbi asmenybė. Jo gyvenimo darbas pasižymi bekompromisiu profesionalumu, kuriuo jis pakėlė kiekvieno savo vadovauto vieno

pareigose intensyviai dirbo iki 1944 metų: paruošė ir dirigavo bent 20 operų, didelį skaičių simfoninių koncertų Kaune, Vilniuje, Rygoje ir kitur. Taip pat Kauno konservatorijoje vedė dirigavimo ir operos klases.

Deja, lietuviškos simfoninės muzikos puoselėjimas išėjimoje yra neišvengiamai sporadiškas, tad ir Vytauto Marijošiaus dalyvavimas mūsų muzikinėje veikloje — bent kiek be — retesnis. Tačiau tais atvejais,

kai lietuviai leido sau tą retą prabangą angažuoti orkestrą, dažnai buvo šaukiamasi Marijošiaus, ir jis neatsisakydavo... Kaip pavyzdys prisimena jo 1951, 1954, 1957, 1970 metais diriguoti simfoniniai koncertai Chicagoje (kur, tarp kitko, buvo atlikta Čiurlionio „Jūros“ premjera); 1960 ir 1968 metais — LB sukaktuvinis koncertas Lincoln Center, New Yorke.

Kai 1974-76 metais jis buvo reikalingas Chicago Lietuvos operai, prof. Marijošius,

paėmęs „sabbatical“ iš universiteto, parengė ir dirigavo Verdi „Likimo galia“ ir 3 lietuviškas operas: Gaidelio „Gintaro šaly“, Kačinsko „Juodas laivas“ ir paties Marijošiaus „Priesaika“.

Išėjimoje (o gal ir bet kur) gyvenančių lietuvių muzikų šeimoje prof. Vytautas Marijošius yra išskirtinai didelė, ryški ir svarbi asmenybė. Jo gyvenimo darbas pasižymi bekompromisiu profesionalumu, kuriuo jis pakėlė kiekvieno savo vadovauto vieno

pareigose intensyviai dirbo iki 1944 metų: paruošė ir dirigavo bent 20 operų, didelį skaičių simfoninių koncertų Kaune, Vilniuje, Rygoje ir kitur. Taip pat Kauno konservatorijoje vedė dirigavimo ir operos klases.

Deja, lietuviškos simfoninės muzikos puoselėjimas išėjimoje yra neišvengiamai sporadiškas, tad ir Vytauto Marijošiaus dalyvavimas mūsų muzikinėje veikloje — bent kiek be — retesnis. Tačiau tais atvejais,

1949 m. atvyko Amerikon. Iš pradžių dirbo amerikiečių spaustuvėje Bostone, 1951-53 m. — pranciškonų spaustuvės techninis vedėjas. 1953 m. įsteigė savo spaustuvę, kurioje spausdino Lietuvių enciklopediją. Išleido Vytės Nemunelio *Meškiuką Rudnosiuoką*, Juozo Grismanausko *Tolimieji kvadratai*, Vinco Krėvės *Rastų* 6 tomas, Broniaus Kviklio *Mūsų Lietuva* 4 tomas, Stasio Santvaro *Rubajatus* ir keliolika kitų knygų. Iš viso 65 leidinius, kurie sudaro per 28,000 puslapių. Be to, aktyviai jungėsi į LB veiklą, įgamtis Tarybos narys, sekretorius ir pirmininkas. Suorganizavo 1968 m. vienos Juliaus Gaidelio kantatos pastatymą.

Tai tiktai dalis jo atliktų darbų, kurių pilnas sąrašas tikrai išsistėtų į ilgą virtinę. Jo veikla, nors kiek sulėnta, tęsiasi iki mūsų dienų. Papildomo LE tomo išleidimas — pirminis jo rūpestis.

Ir šias eilutes rašantysis turėjo progos Juozą Kapočium pažinti arčiau LE leidimo organizavimo pradžioje, kai jis nenuilstamai lankėsi lietuvių kolonijose, organizavo platintojų tinklą, telkė lėšas, dalijosi ne tik leidimo, bet ir redakcijos rūpesčiais. Taip, tik tokių entuziastų dėka ir gali būti įvykdyti tokie milžiniški projektai, kurie Juozo Kapočiaus vardą garbingai įrašė į lietuvių kultūros istoriją.

Sveikinimai ir linkėjimai laureatui!

V. Rociūnas

Lietuvių fondas sveikina premijų laimėtojus

Lietuvių Fondas džiaugiasi JAV LB Kultūros tarybos veikla ir rodomu dėmesiu lietuviams kultūrininkams. Kultūrinei veiklai pažymėti skiriamos premijos, kurių mecenatu yra Lietuvių Fondas, skatina kūrybą ir pagerbia nusipelnčius kūrėjus. Lietuvių Fondas sveikina premijų laimėtojus ir linki dar tvirtčiau ir kūrybingiau jungtis į lietuvių literatūros, dailės, muzikos ir teatro barus. Tik kūrėjų genijaus dėka, lietuviai gali įsijungti į kitų kultūringų tautų eiles ir garsinti Lietuvos vardą.

Sutartinai veikdami, galime pasiekti geresnių rezultatų ir geriau pasitarnauti okupacijos jungą nešančiai tautai. Sėkmės kūrybiniame darbe!

Antanas Razma, M.D. Valdybos pirmininkas

Povilas Kilius Tarybos pirmininkas

Keli žodžiai apie poetą

Alfonso Nykos-Niliūno naujo poezijos rinkinio belaukiant

JURGIS BLEKAITIS

Grafiškai pavaizdavus Nykos-Niliūno poetinio kelio brėžiamą liniją, jiniai būtų tiesi kaip reta. Nuo pirmojo rinkinio (*Praradimo simfonijos*, Vokietija 1946), kur toji linija išsiskyrė atsirado dideliame aukštyje nuo žemės, ir per visus tris po to jau Amerikoje išėjusius rinkinius — *Orfėjaus medį*, *Balandžio vėgėlį* ir *Vyno stebuklą*, — ji liko vientisa ir tikslinga, šaunanti aukštyn į vis didesnį tobulumą. Tad vargu ar penktoji jo knyga, *Žiemos teologija*, nukryps nuo to stebinančiai integralaus pasaulio kūrimo, kurį poetas vadina savo gyvenimo fragmentų gelbėjimu nuo išnykimo, ieškant juos tikrai pasakančių žodžių.

Toji poezija išsiveržė iš tradicinio lietuviškosios poezijos magnetinio traukos lauko ir savo tautiškosios veido bruožus iliojo į didžiulę visuotinumą sferą, apglėbiančią kūrybą nuo antikos per šimtmečių pakopas ligi moderniosios epochos. Nėra šioje poezijoje lietuviško elegiško, nėra tiesiogiai deklaruojamo patriotizmo, reti yra liaudies dainų atgarsiai. Nėra tarnavimo jokiai konkrečiai tautiniam, socialiniam ar religiniam tikslui. O vis dėlto Nykos poezijos gyvybės versmė buvo ir tebėra gimtasis kraštas, peizažas, žmonės ir kuklus kasdienos daiktai. Tai poezija — liudijimas, jog visos jau praėjusios savasis giminės pasaulis lieka amžinai gyvu, jeigu surandi jam pavadinimą patį tikrąjį, nuogąjį žodį, išliekantį vardą. Jo poetas ieško to vardo be paliovos, kaskart tiksliau, kaskart taupiau, nepalikdamas šiame savo gyvenimo vidiniame portrete nieko nebūtinio. Ir kaip labai reta, jo poezijos žaidre emocija, stipri vaizduotė yra suldyta su neramiam, nuolat klausiančiam, ieškančiam mintimi.

Nykos-Niliūno poezija reikalauja tylos ir susimąstymo ne mažiau, negu įsijautimo. Jis yra pasakęs: Supratimas yra aukščiau už pajautimą. Mes paprastai esame linke laikyti poezija jausmo, nuotaikos pakilia ir skambia išraiška. Maždaug kaip muziką. Todėl reikalingas siekti giliau — į poeto filosofiją, jo veržiamą anapus emocijos, anapus nuotaikos asmeniškumo į prasmę, į tiesą — tai mus gąsdina. Nors to neprisipažįstam, bet patys sau pagalvojame, kad minties poezija neišvengiamai „sausas“. Lyg mintis būtų koks džiovinimas, kuris bematant nusausina bet kokį gyvą jausmą.

Įsiskaitę į Nykos poeziją, įsitikinsime klyde: joje emocija, nuotaika, fantazijos polėkis, vaizdo ryškumas — viskas darniai siejasi su jo minties veržlumu, joks iš tų elementų neužgožia kito, — tik išryškina, sustiprina. Bet jei reiktų pasakyti, kas dominuoja, vis dėlto nesvyruodami sutiktume, jog pirmiausia jo kūryba yra išgyvenimas, jam žinatas tikslu žodžių ir paverstas grožiu ir tiesa, žodžiu — tai poezija, toji nenusakomoji žodžio gyvybė. O paskum pridurtume, jog tai filosofinė poezija. Ne atvirščiai: ne sueiluota filosofija. Ir ne logiškai sustatytų premisų virtinė, formulinis tikslumu vedanti į neišvengiamą išvadą. Priešingai: poetas mus įspėja tokios logikos pas jį neieškoti. Tikriau sakant, čia nėra matematikos ar teisės, ar kokio kito tikslaus mąstymo nuoseklumo. Poezijos logika yra sapno, jausmo, svajonės fantazijos logika, kurioje visi prieštaravimai nesikerta, o sueina į viena; kur tampa galimos visos neza-

Alfonso Nyka-Niliūnas Nuotrauka Aldonos Labuckaitės

mybės; kurioje tikrovė atsispaudė, perėjus per magišką vaizduotės veidrodį, ir dėl to tik tikresnė; kurioje visa, kas prarasta, kas praėjo — tėvynė, vaikystė, gimtasis peizažas, namai, žmonės — yra tikrai atrasta, gyva, plasta nepaeninančia dabartimi. Tai naujas pasaulis, pastatytas iš labiausiai efemeriškos medžiagos — žodžio — ir todėl nebesugriaujamas.

Kas gi jis yra, tasai Alfonso Nyka-Niliūnas, iš kur jis toks skirtingas atsirado? Atsakymai galėtų būti keli, visi savaip teisingi, nors nevienodi. Atsiradimo žemėje laikas — netrukus po Pirmojo pasaulinio karo. Geografinė vieta — aukštaičių žemė. Ten ir pirmieji pasaulio pajautimai, ten jo nuolat piešiami laukai su jų nykais paukščiais ir gyvenimo tojais, paliktieji namai, motina. Ten pirmieji skaitymai, pirmasis poeto budimas ir skeidimasis. Generacijos atžvilgiu — tai poetų karta, sekusi po Aisčio - Brazdžio - Miškinio kartos, susiformavusi ir pirmuosius žingsnius žengusi dar Lietuvoje, bet galutinai save subrandinusi jau po sveltimo dangum. Gal atsitiktinai, o gal ir dėsningai, toji išsivijusi poezija didžiųjų dali mitrikusi nuo lietuviškosios poetinės tradicijos, nutolu-

si nuo slaviskųjų įtakų, suartėjusi su Vakarų pasauliu. Visa tai tiesa ir Nykai, prancūzų ir vokiečių poezijos mlytojui ir žinovui, bet drauge ir visos vakarietiškosios kultūros paveldėtoji. Ir vienas jo kūrybos paradoksas: visas tas gausus, — ir ne vien literatūrinis, bet filosofinis ir meninis, — paveldėjimas vėl ir vėl grįžta ieškoti savo prigimtinės formos į kuklią gimtojo kaimo aplinką.

Dar gal labiau paradoksalu yra tai, kad nors jo poezijoje nuolat kalbama apie kaimo buitines atributus, bet nejučiaama joje jokio organiško ryšio su ta buitimi, jos darbais bei rūpesčiais. Nyka veikiausiai atrodė žiūris į visą šį skurdų pasaulį iš šalies. Su gilia užuojauta — taip, bet jis tarytum koks dvarponis, koks Oskaras Vladislovas Milašius, žvelgiantis į laukus pro aristokrato rūmų langą. Ir visa jo poezijos laikysena aristokratiška, atoki nuo minios, išdidi, uždara. Savo vaizduojamoje vaikystėje jis yra ten tarsi tas nuo kitos planetos nusileidęs Eupery Mažasis princas.

Kadaise, dabar jau gerokai seniai, kai šios išsivijusios kartos poetai buvo pasiekę pusę savo dabartinio amžiaus, jie — Nyka, Nagys, Bradūnas, pasitelkę vyresnįjį Kėkštą ir mirusių draugą Mačernį — buvo susibū-

rę po vienu *Žemės* almanacho stogu. Jų ten drauge buvimą pagrindė jų bendražygis, filosofas Juozas Girnius, suteikęs ir apjungiantį šūkį: prasmės žemėje ieškojimo. O trumpai jie tapo žinomi „žemininkų“ vardu, kuris, man rodos, su laiku vis labiau blėsta ir laisviau juos besieja, nes kiekvieno jų poezija nuėjo griežtai savitu, individualiu keliu. Apie juos nebūtų galima pasakyti vienu apibendrinančiu srovės pavadinimu, kaip kad buvo sakoma — simbolistai, futuristai, ekspresionistai. Jiems jokia bendra uniforminė kepurė nebetinka, nors visa „žemininkų“ grupė buvo tapusi *Literatūros laukų* leidėjais bei redaktorais ir per juos kovojo už aukštesnius literatūros standartus ir prieš išsivyravusį nuosmukį. Kovingi žodžiai senokai nutilo. *Laukų* popierius trupa pirštuose. Kova nebuvo laimėta. Bet kiekvienas autentiškas poetas pasitraukė savo poezijon, kaip pilin, ir pačia kūryba gina savo idealus, kurie, tiesa, jau nebeatrodo bendri. Nykai gal labiausiai iš jų tinka vaizdas savo pily užsidariusio poetinio valdų kunigaikščio. Jis ir pats sako:

*Sienos statymas,
Nepertaukiamas ir nuolatinis,
Savo nuolat mažėjančiai
Teritorijai ginti.*

*Neilgai trukus
Aš bisiu
Karalius be valstybės,
Valstybė be teritorijos,
Vienintelis pasaulyje valdovas,
Gyvenąs ir puotaująs
Sienoje.*

„Sienos statymas“, *Metmenys* nr. 42

Ar ši pusiau pesimistiška, pusiau ironiška, bet išdidi laikysena nėra iššūkis mums, poezijos skaitytojams, — puliti ir užimti šią poezijos tvirtovę, pasigrobtį jos nuostabias brangenybes? Šioj nekruvinoj kovoj užimti reikiama suprasti ir pamilti ir tada puotauti drauge su vienišu valdovu, praturtinant save jo poezijos lobiais tuo magišku būdu, kuriuo ir pats jų kūrėjas bei savininkas nieko nepraranda, išsiskyra gal tik dalį savo vienišumo.

• Balzeko Lietuvių kultūros muziejus (4012 S. Archer Ave., Chicago, IL) gegužės 10 d. 7 v.v. ruošia vakaronę, pavadintą „Menininko pasirinkimas“. Fotografas Algimantas Kezys ir keramikė Marija Gaižutienė atsilankiusius supežindins su savo mėgiamausių darbų kūrybos procesu, nušviestami jo vykma nuo pradines koncepcijos iki užbaigto darbo. Bus proga pamatyti, kaip santykiuauja įkvėpimas ir atsitiktinumas su menininko sąmoningais sprendimais, renkantis formą, medžiagą, spalvą ir kompoziciją savo kūriniai.

Alfonso Nyka-Niliūnas

KADA MES TĄSYK IŠSISKYRĖM

*Kada mes tąsyk išsiskyrėm,
Atsimeni, paliegėlio kaštano
Viršūnėj rykavo juodasis strazdas;
Kambariuose girdėjosi bežodis
Rūbų šlamesys; ir aš dar nežinojau,
Jog kada nors bijosiu susitikti
Akis ir aki su tavim, nes aš dabar bijau
Ne tik tavęs, bet ir savęs ir visko,
Kas buvo mūsų: mūsų praeties.*

*Aš gyvenu čia vienas, užsiėmęs
Vien tik namų apyvokos darbais ir savo
Gyvenimu bei mirtimi, spingsulės
Aliejaus tematuojame, kalendorių
Ir laikrodžių nesuvaržytame laike.
Kartais nueinu į miestą,
Kur niekas niekadoms nežiūri į akis
Ir niekad nieko neatsako. Atviri jie būna
Tiktai kapinėse, kur nediskretūs
Kryžiai ir sausos gimę viksvos
Išduoda jų vardus, bet per vėlai.*

UŽGAVENIŲ KAUKĖS

*Galbūt tau bus sunku suprasti ir tikėti
Tuo, ką rašau; bet iš tiesų tai viskas,
Kas liko nesugriauama ir tikra.
Po to, kai palikai gyvenvietę ir apsisprendei
Ne gintis, bet gyventi (kas yra gyventi?),
Šalia kitų keistų ir nesuprantamų dalykų
Bei įvykių, mus ypač prislegę šisai: po*

*neramios
Kankinančio atodrekiu nakties, miestus ir
kaimus*

*Užplūdo šurprios Užgavėnių kaukės.
Dabar jos tyko mus visur, visur mus seka;
Jų pilnos gatvės, medžiai ir langai. Jos sėdi
Už mūsų stalo, valgo mūsų duoną, ir mes
žinom,
Kad jos netruks apsigyventi mumyse; jų
balsas*

*Skamba mūsų žodžiuose ir sunkiai
Išsikovotame rašte. Mes galim saugiai
Kalbėtis tik su mirusiais, ne su gyvaisiais:
Mūsų vienintelis atsakymas į viską —
Rūsti ir niekad mūsų neišdavusi tyla.*

ALGIROD KAREIVIS PRISIMENA ŽYGI PRIES TOTORIUS

*Prajoję lygumas, aukštai, virš debesų,
Išvydom dunksančius tamsaus granito kalnus,
Kurių sniegynai ir gigantiškos ledų kaskados,
Plūstančios, kaip lavos upės, grėsė mums
išėsti
Akis. Vidurnaktiais, kaip kraujo vėliava,
danguj
Plevendavo Aurora borealis, kybanti (kaip
mums atrodė)
Viršum Uralo. Tik košmariškuose sapnuose,
Perplaukę ištvinusias upes ir prasimušę
Pro dvasių ir vaiduoklių saugomas girias ir
pelkes,
Sugrįždavom į gimtą kaimą. Priešaušrių
vienatvėj
Užpildavo mus dvokiančiomis žvėrenomis
apsirengę*

*Zmogystos nejudančiom vabalų akim. Ir vieną
rytą*

*Kartu su saule tolimam akiratyje pasirodė
Su kaukolėm, boluojančiom ant žalvarinių
iečių,
Su žvengiančiais žirgais ir moterų klyksmais,
Sunų ir baubiančių galvijų triukšmo lydima,
Kraujuotom nuo arklienos lūpom Aukso Orda.*

TERMOPILŲ KAREIVIS RAUDA PO LETOS TOPOLIAIS:

*Kodėl nebuvo leista mums gyventi?
Kodėl turėjom mirti Termopiluose? Raudona
Graikijos smiltis ir uolos nenorėjo
Mūsų kraujo ir gynėsi ilgiau už mus, —
Net jau pradėjus pūti karštoje
Tesalijos atkalnių saulėje. Tu nežinai,
Kaip buvo mums sunku
Mirti už tėvynę ir tapti jos žole.
Žeme, nejaugi tu neleidai bėgti?*

*Jie buvo jau visai arti,
Ir mes galėjome užuosti kraujo
Ištroškusių chalibų geležį ir varį. Alkis
Ir ciniškai pašaipios Dzeuso akys
Degino mums kūnus. Jei tu būtumei galėjęs
Tapti perso strėle, tu būtum apsisukęs
Ties mano tvinkčiojančiais smilkiniais
Ir grįžusi į savo širdį. Ak, kodėl
Tu nedainuodavai, kad Letos topolių ir
nendrių
Slamėjimas toksai kraupus, kad Leonidas
Ir išdavikas Efialtas — broliai?*

TRYLIKTOJI NAKTIS

*Grįžtant iš Ponte Vecchio,
Berenikos plaukai švitėjo šiaurės
Ražienų spindesiu. Mums sustojus
Prieš šimtą metų susirinkusioj minioj,
Orkestras grojo
Eine kleine Nachtmusik.*

*Naktis išblyškusia ranka
Piešė sunkius Palazzo della Signoria
Kontūrus. Bet mes nutilę klausėmės
Nutrukstančio šešėlių dialogo: — Siandien
Filippo Lippi Madonos veidas
Atrodė toks gražus, kaip tąsyk...
Atsimeni? — O! Tąsyk
Aš nieko nemačiau... Taip... Tik tave...
For God's sake, mums jau laikas
Į viešbutį! Rytą iš Positano grįžta
Cintija su vyru ir vaikais... —*

*O laike!
Kodėl reikėjo tau atimti
Gėlę iš nuvytusios mergaitės rankos?*

PAVASARIS WASHINGTONĖ

*Einant gatvę,
Staiga pakilęs vėjas
Susiaušė juodus tulpės plaukus,
Ir aš dar kartą pajutau,
Kad gyvenu svetimame krašte.
(Iš rinkinio *Žiemos teologija*, kurį leidžia
Algimanto Mackaus knygų leidimo fondas.)*

Filosofas Juozas Girnius

Dr. Juozas Girnius išsivijęs lietuviams žinomas kaip šakotų interesų ir gebėjimų mokslininkas. Ryškias žymes jis yra įrėžęs visuomeninėje veikloje: Ateitininkų federacijoje, Lietuvių fronte, Lietuvių bendruomenėje. Bet labiausiai išsivijęs palikime, brestančių ir būsimų kartų pavelde bus reikšminga jo rašytinė kūryba. Savo filosofiniais veikalais, vietos ir laiko problemais atsiliepančiais straipsniais jis formavo lietuvių sąmonę ir gelbėjo išsivijai apsispręsti, rikiuojant turimasias bei kuriamasias vertybes. Jo skatinimas vertybių skalėje aukščiausia vietą skirti kultūrai, jos kūrėjui ir kūriniams vis dar tebeatliepia pačių sąmoningiausių išsivijusių lietuvių troškimus.

Gerai suvokdama dr. Juozas Girniaus veiklos ir kūrybos didžiulę reikšmę lietuvių sąmonės gyvybei, jos brenžimui, JAV LB Kultūros taryba nutarė jam skirti 1984 metų Kultūros darbuotojo premiją. Laureatas su kitais apdovanotaisiais bus pagerbtas gegužės 11 d. Premijų šventėje Clevelande. Už dviejų savačių išsivija dr. Juozas Girnius gales sveikinti jo 70 metų amžiaus sukakties progą. Gimė jis 1915 m. gegužės mėn. 25 d.

Sudeikiuose, Utenos apskrityje, 1932 m. baigė Utenos gimnaziją, 1936 m. VDU teologijos — filosofijos fakultetą licenciatu laipsniu. 1936-38 studijas gilino užsienyje: metus klausė Louvaino universitete ir po semestrą Freiburge. Br. pas Martyną Heideggerį bei Paryžiuje, Sorbonoje. 1951 m. įsigijo filosofijos daktaro laipsnį Montrealio universitete, Kanadoje, parašęs disertaciją „La metaphysique existentielle de Karl Jaspers“.

Spėju, kad savo tikruoju pašaukimu dr. Juozas Girnius būtų laikęs pedagoginį darbą aukštosiose Lietuvos mokyklose. Tą darbą jis turėjo progos jau pradėti 1941-44 m. VDU filosofijos fakultete, vyresniojo asistento titulu dėstydamas filosofinius dalykus, psichologiją ir bendrąją mokslinio darbo metodiką. Išsivijijoje dar Europoje buvo mokytoju stovyklinėse gimnazijose. Atvykęs į JAV apsigyveno Bostone. Duoną pelnėsi būdamas *Aidy*, o nuo 1953 m. ir *Lietuvių enciklopedijos* redaktorium.

Dr. Juozas Girniaus plunksnos kūrybos vaisių filosofinėmis, moralinėmis, estetinėmis, visuomeninėmis temomis, jei surinktume, būtų daugelio tomų aruodas. Ir reikia, kad jau dabar būtų pradėta rinkti. Juk visa, kas Juozas Girniaus pasakytą — parašytą yra brandu, originalu, prasminga.

JAV LB Kultūros taryba, skirdama dr. Juozui Girniui Kultūros darbuotojo — kūrėjo premiją, turėjo galvoje visą jo duoklę tautai apskritai, o duoklę Lietuvii bendruomenei išskirtinai.

Dr. Juozas Girnius buvo pirmosios JAV Lietuvių Bendruomenės tarybos narys (1955-58 m.). Jo įtaka į LB planus, pažūras ir charakterį visą laiką buvo ir tebėra labai juntama. Jau tom dviem pagrindinėm Kultūros kongresų (I — 1956 m. ir III — 1967 m.) paskaitom jis daugeliui pateikė tikrąjį supratimą, kas LB yra, kur ir kokiu keliu ji turi eiti.

Pats būtiniausias Lietuvių bendruomenei skirtas veikalas — Juozas Girniaus *Tauta ir tautinė istikimybė*. Jo neišstudijavęs nė vienas Lietuvių bendruomenės darbuotojas neturės tikro supratimo, kas Lietuvių bendruomenė yra, kas tai jos visuotinumas, kuo ji skiriasi nuo visokių organizacijų savo prigimtimi bei paskirtimi.

V. Mariūnas

Dr. Juozas Girnius Nuotrauka Vytauto Mazelio

Radio konkurso trys premijos

LB Kultūros Taryba 1984 metais buvo paskelbusi dvi premijas už progines radio programas ir dvi premijas už radio reportažą. Radio konkurso komisiją sudarė Clevelande gyvenę rašto ir radio žmonės — Balys Auginas, Balys Gaidžiūnas ir Dalia Staniškienė, kurie rūpestingai išklaušė konkursui atsiųstas penkis progines programas ir du reportažus ir paskyrė tris premijas, kurioms lėšas suteikė Lietuvos fondas.

Genovaitė Plukienė

Genovaitė Plukienė, laimėjusi pirmąją premiją už proginę programą, yra naujokė Kalifornijos lietuvių radijo stabe, kurį sudaro penki redaktoriai ir kiti programos talkininkai. Jos debiutas — pirmoji radijo programa buvo transliuota 1984 birželio 23. Šešioms mėnesiams praėjus

nuo susitikimo su mikrofonu, Genovaitė Plukienė pavartė Lietuvos enciklopediją, užkalbino poetą laureatą Bernardą Brazdžionį, ir taip gimė „Šešiasdešimt metų nuo pirmojo Bernardo Brazdžionio išspausdinto eilėrašcio“ programa, kuri buvo transliuota 1984 gruodžio 15 per Kalifornijos lietuvių radiją. Programoje pranešėja kalbasi su poetu apie jo kūrybą, pajavirindama pokalbio slinktį Brazdžionio eilėraščių sukurtais dainomis, Aldonos Brazdžionienės įtarpu ir Henriko Kačinsko sveikinimu. Konkurso komisija už šią programą paskyrė pirmąją premiją. Kalifornijos lietuvių radijo laidos girdimos šeštadieniais per Los Angeles radijo stotį KTYM, banga 1460 AM. Dėl savo tematikos premija laimėjusi programa ilgainiui dominis mūsų literatūros tyrinėtojus.

Antroji premija už proginę programą paskirta Naujosios Anglijos lietuvių kultūrinei radijo programai „Aušra“ už Eduardo V. Meilau redaguotą anglų kalba programą „Birželio trėmimai“. „Aušros“ laidos girdimos per Worcesterio radiją WICN, banga 90.5 FM, du kartu per savaitę. Programą įsteigė jaunas bendruomenininkas Eduardas V. Meilus 1974 metais, būdamas tik 20 metų Politechnikos instituto studentas. „Aušros“ radijo programos pranešėjamos

lietuvių ir anglų kalbomis. Eduardas V. Meilus stipriai linksta į politinę ir informacinę sritį, todėl jo anglų kalba redaguota programa apie Sibiro trėmimus siekiama informuoti amerikiečius klausytojus apie Lietuvos istorinius įvykius ir dabartinę krašto padėtį. Programos medžiaga sklandžiai suredaguota.

Reportažo konkurse dalyvavo tik dvi radijo programos. Konkurso komisija pirmosios premijos už reportažą nepaskyrė. Antrąją premiją paskyrė Salomėjai Smaizienei, Hot Springs, Arkansas, radijo programos „Leiskit į tėvynę“ vedėjai, už Vasario 16 šventės reportažą.

„Lietuviškas žodis ir daina“ radijo bangomis, pasiekiantis visus čia išsibarsčiusius lietuvius, atrodo pats prieinamiausias būdas prabilti į tautiečių

Eduardas V. Meilus
Nuotrauka Teresės Meiluvienės

Salomėja Smaiziene

jausmus, svetimybės jūroje leisti pajusti gimtųjų namų šilumą“, rašo „Leiskit į tėvynę“ radijo laidų redaktorė ir pranešėja Salomėja Smaiziene. Tai vienintelė etninė programa Hot Springs, kur maloniame klimate gražiai leidžia pensininkų dienas gausi ir veikli lietuvių grupė. Lietuviška radijo programa čia buvo įsteigta 1976 metais, kurią nuo pat pradžios redaguoja reportažo konkurso laimėtoja S. Smaiziene.

JAV iš viso yra dvidešimt lietuviškų radijo programų, kurios atlieka svarbų komunikacijos uždavinį, jungdamos savo apylinkių lietuvius ir visokeriopai stiprindamos kolonijai veiklą. Lietuviai jas remia, nes šios programos yra savotiški tautiško uostų švyturiai, rodantys lietuvišką kelią ir kryptį, o kartais laivai — paimdami keleivius tik maloniai muzikinei kelionei. Juozas Stempuzis

Lietuviai tarptautinėje meno parodoje

Lietuvių dailiojo meno institutas, Lietuvos fondo padalinys, jau antri metai dalyvauja Chicagos tarptautinėje meno parodoje. Pirmą kartą buvo išstatyti dail. Prano Domšaitio darbai. Šiais metais dominavo Viktoras Petravičius, Mstislavas Dobužinskis ir Pranas Domšaitis. Žinant, kad ir šiais metais, kaip ir anksčiau, dėl didelės atrankos negalėjo dalyvauti daugiau kaip 1000 galerijų, lietuvių dalyvavimą 1985 m. tarptautinėje parodoje reikia laikyti dideliu laimėjimu ir pripažinimu. Lietuvių dailės skyrius nepasizymės savo didumu, bet vis dėlto supažindins ne tik amerikiečių, bet ir kitų kraštų meno pasaulį su mūsų iškiliais dailininkais.

Šiais metais apie 150 dailės vienetų (iš jų geras trečdalis iš užsienio) parodoje pasirodys su tapyba, grafika ir skulptūros darbais. Chicagai atstovaus 24 galerijos. Paroda prasidės gegužės 8 d. ir tęsis 6 dienas, kurių metu Chicago taps pasauliniu meno centru. Tūkstantčiai pačių geriausių darbų iš viso pasaulio suplauks į Navy Pier daugiausia dėl prekybos, tuo pačiu metu atskleidžiami ir savo meninę vertę.

Pagrindinis šios parodos spiritus movens yra John D. Wilson, jau šeši metai vadovaujantis Expo renginiams. Jo dėka kultūrinis lygis kas metai auga kadaisė buvusiam garsiam savo skerdyk-

lomis Chicagos mieste. Jo iniciatyva jaučiama ne tik šiose garsiose parodose, bet jo kultūrinės aspiracijos siekia ir Chicago muzikinius festivalius, teatrą, filmą, šoki, Navy Pier architektūrinį augimą ir gerą pozityvios krypties meno žurnalą. Jis pats yra meno kolekcionierius ir keramikas.

Pernai parodoje šalia amerikiečių galėjai matyti daug svetimtaučių, kurie domėjosi ir lietuviškuoju dailės skyriumi. Lietuviai parodos lankytojų tarpe buvo tik išimtis. Šiais metais reikia tikėtis gausiau atsilankant ir mūsų tautiečių. Daugiau informacijos apie parodą ir jos rengėjus yra gegužės mėn. *Chicago Magazine*. a.m.

„Draugo“ knygyne

Šią savaitę gauta dvi ką tik išleistos knygos ir nauja plokštelė:

Julija Švabaitė. **Stikliniai ramentai**. „Draugo“ dienraščio 34-tąjį romano konkursą laimėjęs romanas. Chicago: Lietuviškos knygos klubas, 1985. Viršelis dail. Jonės Karužaitės. 264 psl. Kaina — 9 dol.

Kunigas Alfonsas Lipniūnas, red. Stasės Vanagaitės-Petersonienės. Chicago: Švėkšniškių draugija, 1985. 120 psl. Kaina — 5 dol.

Skambėkit, giesmės! — Erklinget, Choräle! Litauische geistliche Gesänge. Stuttgart: Skudutis, 1985. Įrekoruota

Poezijos dienos artėja

Kasmetinės ir tradicinės Poezijos dienos Chicagoje siemiet bus gegužės 24 d. (penktadienį), ir gegužės 25 d. (šeštadienį) jaukioje Jaunimo centro kaviniėje. Abi dienas programos pradžia 8 val. vak.

Penktadienio vakaro programa bus dviejų dalių: pirmoji dalis skiriama Antano Baranausko 150 metų gimimo sukakčiai, o antroji dalis — amerikiečių poezijai ir jos vertimams į lietuvių kalbą.

Šeštadienio vakaras paskirtas retam literatūroje atvejui — broliui ir sesers poezijai: Henriko Nagio ir Lūnės Sutemos kūrybai. Vakare dalyvaus ir abu poetai. Poezijos dienas Chicagoje rengia Jaunimo centro moterų klubas. Programą organizuoja ir jai vadovauja Kazys Bradūnas. Poezijos šventės visi kviečiami ir laukiami.

Tonstudio Jankowski. Kaina — 10 dol.

Plokštelėje lietuviškos giesmės: Dievo garbinimas ir Jam dekojimas, maldos į Mariją ir į šv. Kazimierą. Jos komponuotos K. Senkaus, Z. Jasnotos, Ignoto, B. Budriūno, Atlieka R. Daunoras, K. Senkus, B. Galiūtė-Spies, N. Paltinienė, N. Blair ir Vasario 16 gimnazijos choras, vadovaujamas A. Paltino. Plokštelės apylankas — 18 simt. lietuvių liaudies menas.

Jaunas kompozitorius Petras Aglinskas ir „Loop Group“

SVAJONĖ KERELYTĖ

Petras Aglinskas 1976 metais įstojo į De Paul universiteto Chicagoje muzikos fakultetą, kur jis studijavo kompoziciją su profesorium Raymond Wilding-White ir klasikine gitara ketverius metus su profesorium Richard Pick. 1981 m. rudenį įstojo į Northwestern universitetą siekti magistro laipsnio kompozicijoje, kurį jis gavo 1984 m. pavasarį. 1983 m. jis laimėjo Honors Concert Award už kompoziciją „Ivertindamas jo pirmąją simfoniją, Northwestern universiteto simfoninis orkestras ją atliko pilna savo sudėtimi. Dabar Aglinskas groja gitara Chicagos Loop Group kameriniame ansambly, kuris specializuojasi 20 amžiaus muzikos kūrinių atlikimu. 1984 m. vasarą jis buvo išrinktas Loop Group vicepirmininku. Šiuo metu Aglinskas organizuoja dabartinių lietuvių kompozitorių kūrinių koncertą, kurį Loop Group atliks gegužės 12 dieną Jaunimo centre, Chicagoje. Nors Petras dabar yra labai užsiėmęs įvairiais ruošos darbais, bet sutiko su mumis pasikalbėti.

SVAJONĖ KERELYTĖ: Kas paskatino eiti į muzikos pasaulį?
PETRAS AGLINSKAS: Mano muzikinė pradžia tikrai glūdi pramoginėj „rock“ muzikoje. Būdamas 9 metų, pradėjau mokytis gitaros. Gimnazijoje man padarė didelę įtaką teatriniai „rock“ muzikos grupių atstovai, ypač „Alice Cooper“. Paskutiniai šiais gimnazijos metais pradėjau domėtis džiazo muzika, pvz., „Frank Zappa“. Bebaigdamas gimnaziją nutariau įstoti į De Paul muzikos fakultetą ir studijuoti džiažinę bei klasikinę gitarą. Pirmus deves metus buvau užgultas teoretinių, istorinių ir kitų klasikines muzikos studijų. Nors aš studijavau gitarą, mokėdamas gaidas skaityti nuo pat mažens, didžiausią dalį savo muzikinio išsilavinimo įsigijau pats per save, besiklausydamas plokštelių, per klausą išmokdamas akordus ir kaip improvizuoti gitarai.

Nors buvo sunku, man vis tiek gerai sekėsi ir 1978 m. mane priėmė į kompozicijos skyrių. Man tuo metu padarė labai didelę įtaką džiazo saksofonistas John Coltrane improvizacijos stilius ir Vienos ekspresionistų Berg, Schoenberg ir Webern dvylaktoninė muzika. Profesiniu atžvilgiu mane labai traukė garsiniai

Petras Aglinskas

Nuotrauka Lino Meilau

filmų muzikos kompozicijos sritis. **PETRAS AGLINSKAS:** Mano muzikinė pradžia tikrai glūdi pramoginėj „rock“ muzikoje. Būdamas 9 metų, pradėjau mokytis gitaros. Gimnazijoje man padarė didelę įtaką teatriniai „rock“ muzikos grupių atstovai, ypač „Alice Cooper“. Paskutiniai šiais gimnazijos metais pradėjau domėtis džiazo muzika, pvz., „Frank Zappa“. Bebaigdamas gimnaziją nutariau įstoti į De Paul muzikos fakultetą ir studijuoti džiažinę bei klasikinę gitarą. Pirmus deves metus buvau užgultas teoretinių, istorinių ir kitų klasikines muzikos studijų. Nors aš studijavau gitarą, mokėdamas gaidas skaityti nuo pat mažens, didžiausią dalį savo muzikinio išsilavinimo įsigijau pats per save, besiklausydamas plokštelių, per klausą išmokdamas akordus ir kaip improvizuoti gitarai.

SVAJONĖ KERELYTĖ: Kokia kita muzika Tave domina?
PETRAS AGLINSKAS: Studijuojant muziką Northwestern, mane domino Krystoff Penderecki, Igor Stravinsky ir gitaristo Robert Fripp bei kitų muzikinė kūryba.

SVAJONĖ KERELYTĖ: Kas suformavo stilių?

PETRAS AGLINSKAS: Turėdamas muzikinius pradžinius „rock“, džiazo ir kitos pramoginės muzikos srityse ir vėliau išsilavinęs klasikines ir kitas akademiškos muzikos formose, aš galvoju, kad esu ypatingoje pozicijoje sukurti tokio muzikinio žanro kompozicijas, į kurias įeitų visų šių stilių elementai. Tokiu būdu aš galiu pritraukti daug daugiau jaunų klausytojų, negu tikties vien klasikines muzikos žanrų atstovai. Kompozicija turi sukurti kokį nors ryšį tarp pačios muzikos ir klausytojo. Jei klausytojas negali pajusti ryšio su savo paties gyvenimo patirtim, tai ta muzika jam nieko nesako, nieko neduoda, jo nedomina, nėra komunikaci-

jos. Mes gyvename labai greito tempo amžiuje ir klausytojo dėmesį išlaikyti ilgesnį laiką yra nepaprastai sunku. Čia nekabalu apie mandagų išsėdėjimą beklaustant, bet apie tikrai įsigilinusį dėmesį muzikai ir jos džiaugsmingą pergyvenimą.

Mano kompozicinė estetika yra tokia: aš naudoju bet kokį kompozicinį metodą, kuris man padeda kuo efektyviausiai išreikšti, ką aš noriu klausytojui perteikti. Ar tai būtų tik tam tikro efekto ar jausmo sukūrimas, ar būtų žodžio, frazės perdavimas, išdėstymas. Mano naujojo kompozicijos „Uždanga“, kurios tekstas paimtas iš Henriko Nagio eilėraščių rinkinio *Broliai balti aitvarai*, naudoju įvairius 20 simtmečio bei romantinio periodo kompozicinius elementus, bet taip pat pasiskolinau elementų iš džiazo srities ir net ašau reklamos, kurie man buvo naudingi.

Šio laikotarpio kūrėjas turi daug galimybių naudotis įvairia muzika bei vien tik garsais. Atsiminkime, kad šiais laikais žmogus yra bombarduojamas įvairiais muzikos garsais ar triukšmais beveik kiekvieną jo nemiegamą sekundę, ar tai būtų

televizijos garsai fone, ar automobilio pravažiavimas, ar koks nors styginis kvartetas. Pabandyk vieną minutę praleisti visiškai tyloje. Tai neįmanoma. Kiekvienas garsas, kompozicijos metodai ir žanrai telpa mano kūrybinėj paletėj. Pagalvok, koks būtų menininkas, jeigu savo darbuose nenaudotų visų jam prieinamų ir reikalingų spalvų ar jų kombinacijų. Koks žmogus šiais laikais nėra girdėjęs Oscar Mayer dešrelių dainos bent šimtą kartų daugiau negu bet kokį Chopino etiudą. Kiekvieną minutę muzikines klausos skonis yra derinamas prie tų dalykų, su kuriais mes dažniausiai susiduriame. Man yra daug įdomiau panaudoti visus šiuos kasdienius garsus, negu prievarta kurti pagal kokias abstraktias klasikines muzikos formų taisykles, kurios nenuėina toliau, negu mano raso-masis stalis.

Savo koncertinės muzikos pastangas aš lyginu su savo interesais filme, teatre ir reklaminės muzikos srityse. Ar kartais reklamos nėra geriausi kūriniai televizijoje bei radijuje ar žurnaluose? Visi gyvenimo garsai, ar žmogaus padaryti, ar gamtos sukurti, gali virsti medžiaga kompozicijoms.

SVAJONĖ KERELYTĖ: Kaip susikūrė „Loop Group“?

PETRAS AGLINSKAS: Mūsų pirmininkas dr. Raymond Wilding-White įsteigė Loop Group prieš 13 metų kaip „multi-media“ ansamblių (įvairių žanrų). Loop Group dabar jau atlieka trečią koncertų sezoną, kuris skirtas 20 simtmečio repertuaro sunkesnėms partitūroms, naudojant jaunus Chicagos talentus, muzikus, instrumentalistus, kad jiems būtų proga Chicagoje pasirodyti, ne vien tik į Los Angeles ar į New Yorką keliauti.

SVAJONĖ KERELYTĖ: Kiek lietuvių yra Loop Group orkestre?

PETRAS AGLINSKAS: Vienas — Petras Aglinskas.

SVAJONĖ KERELYTĖ: Tai kas paskatino lietuvių kompozitorių kūrinių koncertą surodoiti lietuviškoje aplinkoje?
PETRAS AGLINSKAS: Bestudijuodamas Northwestern universitete, susipažinau ir dirbau su Alan Stout (kompozitorium, vadovaujančiu Northwestern kompozicijos skyriui) ir jis labai domėjosi Rytų Europos muzikos platinimu. Jis mane supažindino ir su Antanu Rekašium. Tada Loop Group valdybai atėjo mintis

Chicagos skautininkų draugovės surodoitoje meno parodoje 1985 m. balandžio 12-21 d. Čiurlionio Stasys Balzekas, dail. Magdalena Birutė Stankūnienė ir dail. Danguolė Jurgutienė.

surodoiti vieną išskirtinį koncertą per metus. Ir šiais metais mes ruošiamės lietuvių kompozitorių koncertą.

SVAJONĖ KERELYTĖ: Kokiu kompozitorių ir kokio žanro muziką šiame koncerte girdėsime?

PETRAS AGLINSKAS: Koncerte išgirsime įvairius lietuvių kompozitorių — kiekvienas turi savo stilių, savo interesus. Pirmiausia girdėsime Osvaldo Balakausko kompoziciją „Retrospektyva“, parašyta cello ir pianino, kuri naudoja 19 simtmečio pabaigos stiliaus harmoniją ir kvartetinius elementus, panašiai kaip vėlesniuose Debussy kūriniuose. Toliau bus „Kontrastai“, Vytauto Barkausko parašytas trio fleitai, mušamiesiems ir cello, kuris yra labai energingas kūriny. Girdėsime ir „Uždangą“, mano naują kompoziciją kameriniam orkestrui su soprano balsu, kurio partiją atliks Dalia Kučėnienė. „Šuita septyni“, Felikso Bajoro veikalas, yra parašytas montažo forma, naudojant liaudiškus motyvus. Koncerto dalyviams, ypač skautams, ši kompozicija turėtų labai patikti, nes joje susidaro lauzo pasirodymo efektai ir elementai — viskas skamba iš karto. Jis naudoja ir liaudiškus instru-

mentus — dūdeles, kartais girdimi ir skrabalai. Antano Rekašiaus „Fleitu sonata“ yra labai modernistinis fleitos solo su panašiais elementais kaip Krystoff Pendereckio muzikoje. Ir paskutinė kompozicija bus „Mažasis spektaklis“, parašyta Broniaus Kutavičiaus dviem smuikams, dviem pianinams ir aktorei, naudojant Sigito Gedos tekstą. Kūriny yra labai įdomus ir jame matyti Rytų Europos minimalizmo išraiškos formos, kurios sudaro labai įdomią efekto tekstūrą Sigito Gedos žodžiams.

SVAJONĖ KERELYTĖ: Kokie Loop Group ateities planai?

PETRAS AGLINSKAS: Chicagos Loop Group dabar planuoja toliau plėsti savo koncertų sezoną. Jie ruošia vieną koncertą Chicagos kompozitorių, partitūrų, kita „multi-media works“ (įvairių priemonių ir žanrų) koncertą ir pagaliau tročia, kuris susidurtų iš Chicagos etninės muzikos srities. Siemet rengiame lietuvių kompozitorių koncertą, kitais metais planuojame surodoiti lenkų muzikos koncertą. Loop Group numatė būti atstovais Chicagos pasaulinėje parodoje 1992 metais, kaip etninės muzikos atlikimo koordinatoriai. Tai

yra mūsų naujausias ateities planas. Mes dabar ruošiamės koncertus įvairiose kolegijose ir siemiet esame užangažuoti Chicago Historical Society surodoiti Chicagos kompozitorių dainų koncertą, naudojant įvairius instrumentinius akompanimentus. Mes maždaug kiekvienais metais atliekam koncertus Chicagos klasikines muzikos radijo stotį WFMT „Live from Chicago Continental Bank Concert“ programą. Praeitais metais atlikom Igor Stravinsky „La Stoire du Soldat“ (Kareivio nuotykių) ir William Walton „Façade“. Ateinančiais metais planuojame per WFMT radijo stotį atlikti Robert Gerhard veikalą „Libra“ — tai koncertas gitarai ir mažam orkestrui, kuriame aš grosiu pagrindinę gitaros partiją, kurią taipgi atlikau šio kūrinio premjero Chicagoje praėjusių metų gruodžio 5 d.

Acū kompozitoriui Petru Aglinskui už pasidalinimą mintimis. Pamatysime jį ir išgirsime grojant gitarą Loop Group koncerte Jaunimo centre š.m. gegužės 12 d. (Pasikalbėjimą parūpino Rita Likanderytė.)

Viršų: Loop Group dirigentas James MacDonald, solistė Dalia Kučėnienė, muzikas Petras Aglinskas repetičijos metu.

Dešinė: Loop Group repetuoja Felikso Bajoro „Šuita septyni“. Stovi muz. Petras Aglinskas. Nuotraukos Dalios Petreikytės

